

CONTRIBUȚII LA STUDIUL POPULAȚIEI ȘI AȘEZĂRILOR OMENEȘTI DIN ORIZONTUL COMPLEXULUI RAZELM

prof. BĂLUȚĂ M. STELIAN

Inspectoratul școlar județean Tulcea

Sectorul locuit al complexului lagunar Razelm se întinde în partea vestică a acestuia pe o distanță de circa 130 km și o suprafață de 1050 km².

Salba celor 28 de localități (27 de sate și un oraș — Babadag) și merele lor se înscriu pe o cîmpie litorală, de abraziune marină, rezultat al oscilațiilor de nivel ale apelor și bazinului Mării Negre în cuaternar.

Spre est, această cîmpie se termină la litoralul lacustru (fostul litoral marin), de regulă, prin abrupturi de eroziune în cuvertura de loess, pe cînd spre Dobrogea continentală limita acestei cîmpii, mult mai complexă, este marcată printr-un plan de racord cu relieful peneplizat mai înalt; în nord este mărginită de Dealurile Tulcei alcătuite din calcare jurasice, iar spre vest, în dreptul localităților Sabangia, Sarichioi și Zebil, de podișul Uzum-Bair, o ramificație sudică a Dealurilor Tulcei, caracterizat prin predominarea reliefului de inselberg. În dreptul podișului Babadag, al cărui relief înaintează ca o peninsulă spre sud-est în apele complexului lagunar, cîmpia litorală se îngustează însoțind ca o treaptă exterioară înălțimile acestei unități. Spre sud de aceasta, cîmpia litorală se suprapune ultimelor trepte ale podișului Casimcei, lărgindu-se din nou apreciabil.

Întreaga cîmpie cît și versanții cu care se racordează spre vest este acoperită de un strat gros de loess care, în anumite sectoare, dă peisajului o culoare galbenă caracteristică, fapt ce se răsfrînge și în toponimia acestor locuri: „Sarichioi“, numele celei mai mari așezări rurale din sector, tradus din turcă înseamnă „Satul galben“; „Sarighiol“, vechea denumire a comunei Valea-Nucarilor, înseamnă „Lacul Galben“; „Sarinasuf“, numele unui sat din comuna Murighiol, se traduce „Pă-mînt Galben“ și în sfîrșit „Sariurt“, numele derelei ce trece prin M. Viteazu și Sinoe, înseamnă „Bordei Galben“.

Caracteristic pentru această zonă este climatul, unul dintre cele mai călduroase și mai secetoase din țara noastră. Prezența marilor întinderi de apă ale lacurilor și Mării Negre se resimte în cîmpia litorală reducînd într-o oarecare măsură continentalismul excesiv al climei.

Rețeaua hidrografică, deși în cea mai mare parte este permanentă, are un debit supus influențelor anotimpuale ceea ce reduce valoarea lor economică. Necesarul de apă este completat de pînza freatică și de Canalul Magistral (Lipovenesc) prin care se aduce apă din brațul Sf. Gheorghe pînă la Sarichioi.

Actualele lagune provin din vechiul golf Halmyris pe care curenții litorali ai Mării Negre l-au separat de cuveta marină prin cordoane de nisip. Asupra datării împotmolirii Halmyrisului încă nu s-a ajuns la un consens; unii cercetători văd în aceasta însăși cauza declinului și pieirii Histriei; după alții, navigabilitatea lagunelor s-ar fi menținut pînă în secolul al XVIII-lea. Ținînd seama de interesul pe care turcii l-au acordat cetății Enisala după cucerirea Dobrogei (sec. al XV-lea), s-ar părea că ultima părere este mai aproape de adevăr.

Trebuie remarcat că existența golfului Halmyris alături de celelalte condiții naturale (relief, climă, floră, faună) a făcut ca în această parte a litoralului românesc, în antichitate, popularea și viața economică să fie mult mai intense în comparație cu jumătatea sudică. Dacă situația astăzi s-a inversat aceasta se datorește atît factorilor geografici cît și celor istorici și social-economiци.

Cercetările arheologice de pînă acum au adus dovezi privind locuirea acestor meleaguri încă din neolitic. Începînd cu purtătorii culturii Hamangia (cultivatori, crescători de animale, pescari și vînători) și pînă în zilele noastre, zona a fost constant populată cu o intensitate mai mare sau mai mică, în funcție de condițiile social-istorice. Neconținuta dezvoltare istorică a limesului Razelmului ca și a întregii Dobroge, în strînsă legătură cu aceea a cîmpiei din stînga Dunării este pe deplin dovedită, cu toate că Dobrogea în anumite perioade a fost mai intens supusă unor influențe fie sudice, fie nord-pontice.

Astfel, spre sfîrșitul secolului al VII-lea î.e.n. grecii milesieni zidesc pe un promontoriu la actualul lac Sinoe cetatea Histria, cel mai vechi oraș de pe teritoriul țării noastre. Faptul impulsionează dezvoltarea social-istorică a populației locale getice care, în jurul Histriei ca și a celorlalte factorii histriene de pe țărmurile complexului Razelm, se îndesește într-o măsură fără precedent.

În timpul ocupației romane densitatea populației și a așezărilor, vicus și pagi, se menține ridicată; orașele cunosc o nouă etapă de prosperitate crescînd importanța lor ca centre de producție și de schimb. Se ridică nivelul vieții rurale. Urme de așezări și drumuri romane se întîlnesc, de la Dunavăț și pînă la Vadu, peste tot în jurul Razelmului.

Odată cu decăderea imperiului roman și începerea năvălirilor popoarelor migratoare în sectorul de care ne ocupăm se petrec evenimente importante: menționăm, în primul rînd, distrugerea definitivă a cetății Histria, după aproape 13 secole de existență, la sfîrșitul seco-

lului al VI-lea, precum și grelele pierderi umane și materiale care nu permit redresarea decât spre sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Într-adevăr, spre sfârșitul ocupației turcești popularea zonei cunoaște o nouă ascensiune datorată, în principal, afluxului crescând de populație românească din stînga Dunării în căutare de pămînturi sau de condiții sociale mai favorabile. Fenomenul acesta se continuă și după 1878 cînd, după înlăturarea jugului otoman, județele dobrogene Tulcea și Constanța trec la România.

Așadar în zona studiată cadrul natural a fost și este o premisă favorabilă pentru apariția și dezvoltarea unui număr apreciabil de așezări omenești încă din cele mai vechi timpuri; condițiile istorice au influențat însă fixarea și evoluția lor atît în timp cît și în spațiu. Sectorul a cunoscut atît perioade de înflorire cît și perioade de pustiire cînd populația, în cea mai mare parte, fie că părăsea sectorul, fie că-și găsea refugiul în stufărișurile nepătrunse ale bălții sau în pădure, fie că era exterminată.

În ciuda tuturor acestor vicisitudini, pe baza izvoarelor literare și a descoperirilor arheologice, se poate urmări în toate timpurile o indiscutabilă continuitate a populației autohtone românești.

În ultimul secol populația a crescut neconținut atît pe baza sporului natural cît și a celui migratoriu.

În anul 1967 limesul Razelmului era locuit de 51310 oameni concentrați în 27 de localități rurale și un oraș — Babadag. Comparînd aceste date cu acelea ale anului 1896, cînd în aceleași localități populația însuma 23077 locuitori, rezultă că în acest interval s-a înregistrat în fiecare an o creștere de 403 locuitori corespunzînd unei medii de 17,5‰ anual.

Linia creșterii numărului populației pe malurile complexului Razelm nu este însă lipsită de sinuozități. Astfel, cea mai mare creștere se constată la începutul secolului nostru; recensămîntul din 1912 găsește 34864 oameni, rezultînd un spor anual de 736 locuitori, de 1,8 mai mare față de media de creștere anuală a întregului interval (1896—1967). Acest spor este explicat atît de natalitatea ridicată cît și de sporul migratoriu pozitiv, căci în această perioadă numeroși țărani din județele învecinate își întemeiază aici gospodăriile ca urmare a împroprietăririlor ce se fac.

Recensămîntul din 1930 evidențiază o populație de 41358 locuitori, rezultînd deci pentru perioada 1912—1930 un spor mediu anual de 360 locuitori. Ritmul de mai bine de două ori mai lent comparativ cu perioada precedentă este o consecință a primului război mondial care a afectat serios și această zonă a țării.

În următorii 18 ani se înregistrează un spor mediu anual de numai 110 locuitori astfel că în 1948 populația ajunge la 43353 oameni. Cauzele care au generat această situație au fost, în primul rînd mortalitatea ridicată din timpul celui de al doilea război mondial și al anilor de foamete 1946—1947, dar și de natalitatea în regres.

Profundele transformări social-economice care s-au produs în viața satelor după anul 1948 s-au reflectat printre altele și sub aspectul creș-

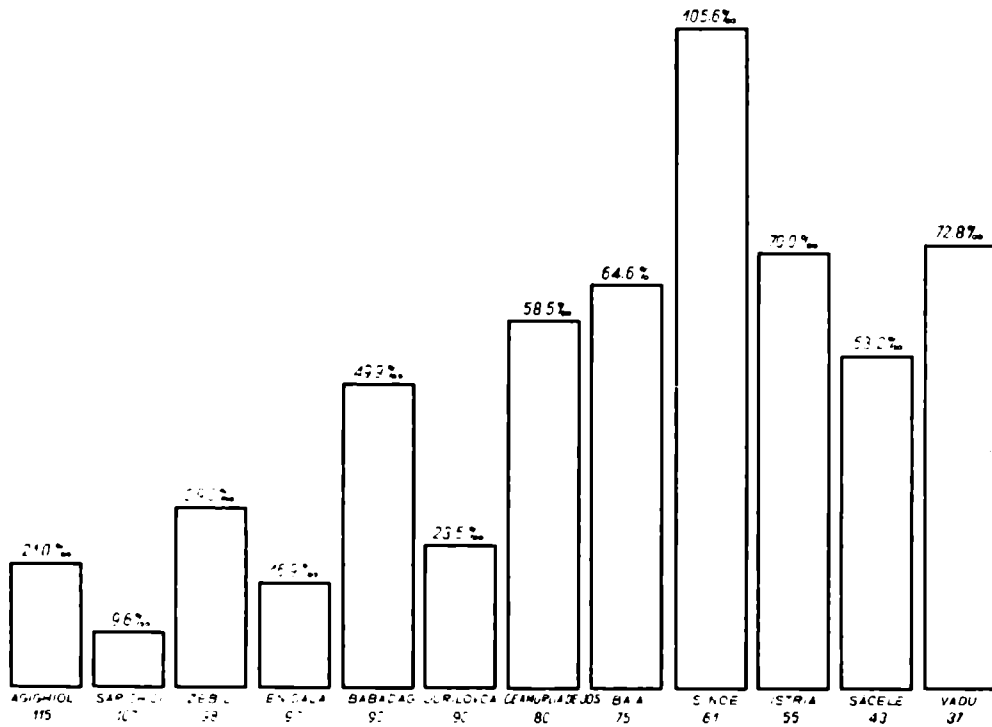

Fig. 1. Plecări definitive din sector în anul 1965.

Tabelul 1

Anul	Rural						Urban (Babadag)						Cumulate								
	Populație		Sosiți		Plecați		Spor migra.		Populație		Sosiți		Plecați		Spor migra.						
			Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%			Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%					
	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%	Date absolute	%					
1962	46371	554	11,9	872	18,7	-318	-6,8	6585	185	28,0	179	27,1	6	0,9	52956	739	13,9	1051	19,8	-312	-5,9
1963	46732	450	9,8	800	17,1	-341	-7,3	6681	240	35,8	148	22,1	92	13,7	53413	699	13,0	948	17,7	-249	-4,7
1964	46859	413	8,8	925	19,7	-512	-10,9	6903	278	40,3	189	27,4	82	12,9	53762	691	12,8	1114	20,7	-423	-7,9
1965	46224	502	10,8	1777	38,4	-1275	-19,6	6639	339	49,1	341	49,4	-2	-0,3	52863	841	15,9	2118	40,1	-1277	-24,2
1966	44179	547	12,3	1128	25,5	-581	-13,2	7374	305	41,2	221	29,9	84	11,3	51553	852	16,5	1349	26,1	-497	-9,6
1967	43735	755	17,3	1362	31,1	-607	-15,8	7575	327	43,0	206	25,7	121	17,3	51310	1082	21,0	1568	30,5	-486	-9,5

Mișcarea migratorie în orizontul complexului Razelm între anii 1962—1967.

terii numerice a populației. Astfel, la recensământul din 1956 populația sectorului studiat ajunge la 48851, realizându-se un spor mediu anul de 687 locuitori.

Terminarea cooperativizării agriculturii în 1957 și dezvoltarea științifică a acesteia, mecanizarea ei, eliberează un mare număr de brațe de muncă din agricultură dirijându-le către industrie, în mediul urban. Din această cauză în 1966 populația deși ajunge la 51522 locuitori, înregistrează un spor mediu anual de numai 267 locuitori cu vădite semne de a fi și mai mic în viitor. Pentru a ilustra cele afirmate e suficient a se arăta că în perioada amintită (1956—1966) populația rurală a sectorului cunoaște o creștere medie de 88 locuitori pe cînd orașul Babadag — 179 locuitori, creștere la care a contribuit mai mult sporul natural, căci mișcarea migratorie pe întreaga regiune este deficitară. Din acest punct de vedere se observă că dacă în primele decenii ale secolului nostru orizontul complexului Razelm era o zonă de convergență a populației, în ultimele decenii și mai ales după cooperativizarea agriculturii, devine o zonă de divergență a acesteia.

Un mare număr de locuitori se îndreaptă spre orașul Tulcea, dar mai ales spre Constanța, în urma dezvoltării în ritm rapid a industriei și a celorlalte funcții ale celor două municipii.

Diagrama plecărilor definitive din sector în anul 1965, an în care s-au ridicat restricțiile privind strămutările în Constanța, ne îngăduie să constatăm că puterea de atracție a acestui oraș afectează în special partea sudică a sectorului, dovedind și în acest fel justetea actualei împărțiri teritorial-administrative.

Cel de al doilea curent de migrație a populației, cel nordic, este către municipiul Tulcea.

Densitatea medie a populației în sector este de 52,1 locuitori pe km² de teren agricol (la 1 iulie 1967). O arie de mai mare concentrare a populației se evidențiază la nord și la sud de podișul Babadag datorîndu-se localităților Sarichioi și Jurilovca, 81,0 locuitori pe km² și respectiv, 82,8 locuitori pe km². Densități mai mari decît media se înregistrează în localitățile ce aparțin din punct de vedere administrativ de județul Tulcea, adică cele grupate în jurul lacului Razelm și Golovița, pe cînd localitățile din jumătatea sudică, grupate în jurul lacului Sinoe și care aparțin de județul Constanța, au o densitate mai mică, oscilînd în jur de 30 locuitori pe km².

Condițiile istorice și chiar cele geografice de dezvoltare a acestei regiuni se răsfrîng și în structura națională a populației. Românii reprezintă 80,8% din populație, după care urmează rușii (lipovenii) în procent de 14,1% concentrați în satele Sarichioi și Jurilovca și ucrainenii (haholii), 3,4%, în satele Dunăvățul de Jos, Dunăvățul de Sus și Murighiol. Celelalte minorități — turcii, tătarii, țiganii, bulgarii, reprezintă sub 1% fiecare.

Singura așezare urbană din sector este Babadag, a cărei populație (7374) reprezintă 14,2% din întreaga populație trăitoare pe țărmurile lagunelor. Insuficiența lui dotare industrială face ca cea mai mare parte

a populației sale active să se ocupe cu agricultura. Din aceleași cauze orașul Babadag este într-o măsură neînsemnată un centru polarizator al forței de muncă din așezările apropiate. Ar lichida această stare de lucruri o posibilă industrie a lemnului, a materialelor de construcție (cărămidă) și alimentară, ramură în care s-a dat de curînd în exploatare o fabrică de prelucrare a laptelui.

Mărimea mijlocie a satelor din orizontul complexului Razelm indică o regiune agricolă bogată și cu un nivel de trai ridicat. Astfel luînd drept bază datele recensămîntului din 1966 se poate constata că sînt predominante satele mari și foarte mari. Ele reprezintă 49% din numărul total al satelor și sînt răspîndite pe întreaga suprafață a sectorului. Ca sate foarte mari (cu o populație de peste 2000 locuitori) menționăm Agighiol, Sarichioi, Zebil, Jurilovca, Lunca, Baia, Sinoe și Săcele, dintre care se remarcă Sarichioi cu 4225 locuitori și Jurilovca cu 3472 locuitori. În categoria satelor mari, (cu o populație cuprinsă între 1500—2000 locuitori), intră cinci așezări și anume: Murighiol, Valea Nucarilor, 6 Martie, Ceamurlia de Jos și Istria. În grupa satelor mijlocii (1000—1500 locuitori) intră șase sate (22% din total): Sarinasuf, Satu-Nou, Enisala, Vișina și Nuntași. Tot în număr de șase sînt și satele mici, cu o populație cuprinsă între 500—1000 locuitori: Dunăvățul de Jos, Dunăvățul de Sus, Plopul, Sabangia, Visterna, Vadu. Foarte mici sînt satele Colina și Traian, ultimul avînd numai 146 locuitori.

Urmărind evoluția mărimii satelor în ultimii 70 de ani, se constată următoarele:

1. O mare parte a satelor mici și mijlocii la sfîrșitul secolului al XIX-lea, au trecut în deceniile următoare la categorii superioare. Dacă în 1896 aceștia reprezentau 88% din numărul satelor, în 1966 procentul lor a scăzut la 51%. Procentul satelor mari și foarte mari, dimpotrivă, a crescut de la 12% la 49%;

2. Unele și-au păstrat categoria: Colina, Traian, Sabangia;

3. Altele, după perioade de progres demografic, au reintrat în categorii inferioare. Dintre acestea amintim: Dunăvățul de Jos, Dunăvățul de Sus, Murighiol și Valea Nucarilor.

Privind așezarea geografică, se observă caracteristici care diferențiază satele din jurul grupei de nord a lagunelor (Razelm și Golovița) de cele din jurul grupei de sud (Zmeica și Sinoe). Astfel, în primul caz așezările sînt situate fie chiar la contactul cîmpiei cu lacurile (Sarinasuf, Agighiol, Sabangia, Sarichioi, Zebil, Enisala, 6 Martie, Jurilovca, Vișina), fie la distanțe foarte mici (Iazurile, Valea Nucarilor, Satu-Nou, Badadag, Ceamurlia de Jos, Lunca, Baia), pe cînd în cel de al doilea caz, așezările sînt situate în interiorul cîmpiei litorale la distanțe de 3—6 km de țărmul lacurilor. Explicația rezidă în gradul diferit de mineralizație a apelor celor două grupe de lacuri. Apa lacurilor Razelm și Golovița, mai dulce, poate fi folosită chiar direct (pentru adăpatul vitelor, de exemplu) iar fauna lor ihtiologică, mult mai bogată și mai variată, a favorizat și dezvoltarea pisciculturii.

Fig. 2. Graficul evoluției mărimii satelor din orizontul complexului Razelm între anii 1896—1966.

Dintre dezavantajele mai puternice mineralizării a lacurilor sudice, acela de influențare negativă a apei din puțuri a fost hotărâtor pentru retragerea satelor mai spre interiorul câmpiei.

Ținând seama de profilul economic al fiecărui centru populat, de structura populației pe ramuri de activitate, modul de utilizare a terenurilor de particularitățile condițiilor naturale, se disting în orizontul complexului Razelm următoarele trei tipuri de sate :

a. *Sate cu funcțiune piscicolă predominantă asociată cu funcțiune agricolă.* Am inclus în această grupă numai satul Jurilovca, sediul unei mari întreprinderi piscicole care administrează cea mai mare parte a complexului Razelm, toate lacurile litorale, precum și cea mai mare parte din platforma continentală a Mării Negre inclusă teritoriului țării noastre. Din cei 906 bărbați apti de muncă recenzați în 1966, un număr de 669 (peste 73%) erau ocupați cu piscicultura, în vreme ce în agricultură activau numai 99 bărbați (10% din totalul populației masculine active).

În același timp, Jurilovca care împreună cu Vișina formează o singură C.A.P., dispune de 3428 ha teren agricol. Profilul acestei unități

este caracterizat prin predominarea producției vegetale, a cărei valoare este de 3,3 ori mai mare decât a celei animale.

Forța de muncă din agricultură este caracterizată printr-o puternică feminizare; în 1966 din cei 1440 oameni ocupați cu agricultura, 1019 erau femei. Numărul bărbaților din sectoarele de activitate ale C.A.P.-ului provin, mai ales, de la Vișina (283 de inși).

b. *Sate cu funcțiune agricolă predominantă asociată cu funcțiune piscicolă.* Satele din această categorie sînt răspindite în jurul grupei de nord a complexului lagunar (Razelm și Golovița).

Profilul economic al acestor așezări este, în primul rînd, cerealier și animalier. Populația activă este încadrată, în marea ei majoritate, în diferite sectoare economice legate de agricultură, ocupație de bază care constituie principala sursă de venit a locuitorilor.

Terenurile agricole de care dispun aceste așezări sînt întinse, iar în cadrul lor terenurile arabile ocupă cele mai mari suprafețe. Se cultivă cu precădere grâu și porumb, plante uleioase (floarea soarelui și in pentru ulei) și plante de nutreț. Cultivarea legumelor și zarzavaturilor este facilitată în acest sector de existența Canalului Magistral (Lipovenesc) care asigură apa dulce adusă din brațul Sf. Gheorghe pe toată rama nordică a Razelmului, pînă la Sarichioi.

Un procent scăzut din populația activă este ocupată cu piscicultura fie constituită în brigăzi piscicole în cadrul C.A.P.-urilor, cum este cazul la Dunăvățul de Jos, Murighiol și Agighiol, fie în cadrul întreprinderii piscicole Tulcea, sau I. P. Jurilovca ca pescari sau ca salariați la crescătoriile Sarinasuf, Iazurile, Toprachioi, Tauc și Enisala. O mențiune specială trebuie făcută pentru Sarichioi, care prin cei 253 de pescari ai săi ocupă în sector locul II după Jurilovca în ceea ce privește numărul de locuitori ocupați cu piscicultura. În afară de Sarichioi mai fac parte din această grupă Dunăvățul de Jos, Dunăvățul de Sus, Murighiol, Sarinasuf, Iazurile, Agighiol, Sabangia, Zebil, Satu-Nou, Enisala, 6 Martie, Vișina, Lunca și Vadu.

c. *Satele cu funcțiune agricolă* sînt amplasate mai ales în partea de sud a complexului Razelm, unde salinitatea care împiedică dezvoltarea unei faune piscicole bogate, ca și depărtarea centrelor populate de lacuri nu au favorizat apariția pisciculturii ca ocupație a locuitorilor.

Aici, populația activă, în majoritatea ei covîrșitoare, este încadrată în sectorul primar (agricultura cu ramurile conexe).

Sînt dezvoltate, în mare, aceleași ramuri ale agriculturii ca și în cazul așezărilor din grupa precedentă, mai puțin legumicultura a cărei dezvoltare este limitată din cauza sărăciei surselor de apă dulce.

Viitoarele clasificări funcționale ale satelor din orizontul complexului Razelm, vor trebui să țină seama de diferențele ce au început să apară în domeniul creșterii animalelor. Astfel, Săcele se profilează pe creșterea vacilor de lapte și a oilor; Nuntași, pe vaci de lapte și păsări; 6 Martie — porci și oi; Jurilovca — taurine și porci etc.

Trebuie, de asemenea, menționat că în cadrul fiecărui tip de sate încep a se deosebi sate cu funcțiuni noi, legate de condițiile fizico-geo-

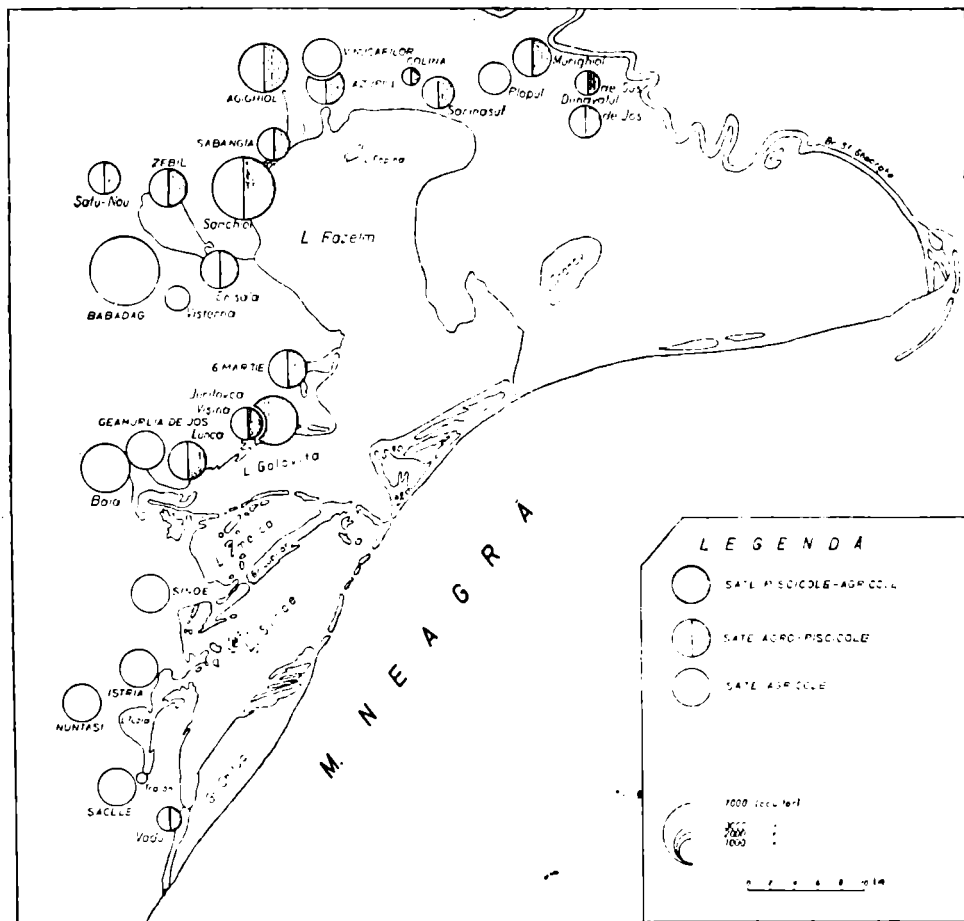

Fig. 3. Clasificarea funcțională a satelor de pe limesul complexului Razelm.

grafice. Astfel, Murighiol și Nuntași au început să aibă și funcțiuni balneo-climaterice pe baza unor nămoluri terapeutice ce se formează, în primul caz, în lacurile din culoarul depresionar Murighiol-Sarinasuf (L. Sărat, Murighiol I și Murighiol II), iar în al doilea caz, în lacul Tuzla.

Majoritatea satelor au o structură adunată cu o vatră bine înche-gată, excepție făcând un număr de trei sate care prezintă o structură lineară și anume: Dunavățul de Jos dezvoltat în extremitatea estică a peninsulei Dunavăț, Plopul, apărut și dezvoltat în lungul drumului Murighiol-Sarinasuf și Visterna, situat pe fundul și versanții văii cu același nume, în partea sudică a lacului Babadag.

Textura satelor este, în general, ordonată, cu străzi drepte, paralele între ele, ceea ce trădează vârsta lor recentă. Satele Agighiol, Enisala și Ceamurlia de Jos au însă o structură neregulată. Specifică este și textura satelor Sarinasuf, Zebil, Sinoe și Istria care au un nucleu cu structura neregulată precum și zone exterioare cu textură regulată ca urmare a creșterii satului în etape diferite.

În conformitate cu cele arătate pînă aici putem împărți zona locuită a complexului Razelm în două raioane: *Raionul nordic* care cuprinde așezările situate în jurul Razelmului și Goloviței și *raionul sudic* în care am inclus așezările situate în preajma lacului Sinoe și a anexelor sale.

Raionul nordic este caracterizat printr-o populație mai densă, așezări amplasate chiar pe țărmul lacurilor sau în imediata apropiere a acestora și care, în marea lor majoritate, au și o funcțiune piscicolă.

Raionul sudic cuprinde așezări amplasate mai spre interiorul cîmpiei litorale cu o economie mai puțin legată de lacuri, marea lor majoritate avînd funcțiuni exclusiv agricole. Densitatea populației este mai mică în comparație cu aceea din raionul nordic.

Din punct de vedere administrativ raionul nordic a fost atribuit județului Tulcea, iar cel sudic, județului Constanța.

Scrutînd viitorul, credem că satele se pot dezvolta pe mai departe fie ca așezări predominant piscicole (Jurilovca), fie ca așezări agro-piscicole, avînd în vedere valorificarea resurselor agricole și piscicole ale orizontului complexului Razelm.

În aceste direcții mai sînt multe de făcut. Atît pentru agricultură, cît și pentru piscicultură, socotim oportună prelungirea Canalului Magistral (Lipovenesc) pînă la Capul Midia pentru a da posibilitate irigației întregii cîmpii litorale a complexului Razelm și chiar mai departe, spre sud, în bazinul lacului Tașaul (zona Corbu-Piatra) pentru a se face joncțiunea cu sistemul de irigare Carasu. Pe de altă parte, prelungirea acestui canal va da posibilitatea înființării de noi crescătorii de pește astfel încît Razelmul să devină unul din cele mai importante domenii piscicole ale țării.

Avînd în vedere că vîntul este o componentă caracteristică a climei acestor locuri, fapt pentru care C. Brătescu supranumea Dobrogea — „drumul vîntului”, credem că n-ar fi de loc lipsită de avantaje folosirea forței eoliene în irigații, de exemplu, ținînd seama atît de faptul că în trecutul nu prea îndepărtat morile de vînt erau caracteristice peisajului dobrogean, cît și de experiența altor țări ale lumii în acest domeniu.

Modernizarea drumului care leagă majoritatea așezărilor din sector va diversifica și amplifica legăturile dintre sate și va stimula apariția unor centre mari de cultivatori, crescători de animale și pescari, centre cu dotări de natură să diminueze în cea mai mare măsură diferențele dintre sat și oraș.

Ca urmare a condițiilor naturale favorabile, a muncii intense a oamenilor călăuziți de partid în vederea dezvoltării economiei și a ridicării nivelului de trai, orizontul complexului Razelm va căpăta strălucirea meritată, devenind un îmbelșugat colț al pămîntului românesc.

BIBLIOGRAFIE

1. Băcănaru I., Ștefănescu I., Deică P., Molnar E., Tufescu V. — *Contribuții la studiul clasificării funcționale a așezărilor din R. P. Română*, Probleme de geografie, vol. X, Ed. Academiei R.P.R., București, 1963.

2. Berciu. D. — Băştinaşii, în „*Din istoria Dobrogei*“, vol. I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1965.
3. Brătescu, C. — *Pământul Dobrogei*, Analele Dobrogei, anul IX, vol. I, Bucureşti, 1928.
4. Brătescu, C. — *Clima Dobrogei*, ibidem.
5. Brătescu, C. — *Populaţia Dobrogei*, ibidem
6. Coteţ P., Găstescu P., Ion Ilie D. — *Observaţii geomorfologice şi hidrografice în nord-estul Dobrogei*, Probleme de geografie, vol. IX, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963.
7. Dănescu Gr. — *Dicţionarul geografic, statistic şi istoric al judeţului Tulcea*, Bucureşti, 1896.
8. Dănescu Gr. — *Dicţionarul geografic, statistic şi istoric al judeţului Constanţa*, Bucureşti, 1897.
9. Găstescu P. — *Lacurile din R.P.R.*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963.
10. Nedelcu E., Dragomirescu S. — *Influenţe litologice şi structurale în relieful Dobrogei de nord*, St. şi cerc. de geol., geof. şi geogr., Seria geografie, tom. XII, nr. 1, Bucureşti, 1965.
11. Popovici I. — *Cu privire la tipologia centrelor populate din zona Deltei Dunării*, Analele Univ. Bucureşti, Seria şt. naturii, geologie-geografie, anul XIII, nr. 1, 1964.
12. Stoenescu Şt. — *Citeva date noi pentru caracterizarea sumară a climei Dobrogei*, în „Realizări în geografia R.P.R. în perioada 1947—1957“, Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1958.
13. Tufescu V. — *Mărimea mijlocie a satelor din R.P.R. în anul 1948*, revista Natura, nr. 4, 1957.
14. * * * *Monografia geografică a R.P.R.*, vol. I, Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti, 1960.

CONTRIBUTIONS A L'ETUDE DE LA POPULATION ET DES AGGLOMERATIONS HUMAINES AUTOUR DU COMPLEXE RAZELM

Résumé

Autour du complexe lagunaire Razelm s'alignent 28 localités, toutes emplacements dans une plaine littorale d'abrasion. Le continentalisme excessif du climat se reflète dans les caractéristiques assez pauvres du réseau hydrographique.

L'ancien golfe Halmyris, ainsi que le relief, le climat, la flore, la faune ont attiré l'homme dès le néolithique. Dans l'antiquité surtout fleurirent ici de nombreuses agglomérations humaines, dans la période grecque et romaine, quand la région a joué un rôle important dans le développement de la Dobroudja septentrionale et de la campagne située à gauche du Danube. Pendant le règne ottoman, toute la région connut la décadence. Les sources littéraires et surtout les découvertes archéologiques nous permettent de constater que, malgré les vicissitudes, la population roumaine a réellement subsisté dans cette zone.

Pendant, mais surtout après la fin de la domination ottomane, le nombre de la population allait croissant, atteignant en 1966 le chiffre de 51522.

Le faible développement démographique des dernières années, ainsi que l'ampleur de la migration vers Constanza et Tulcea, déterminée par les nouvelles conditions socio-économiques, ont transformé à l'heure actuelle la zone dans une région de divergence de la population.

Les grands et les très grands villages dans leur majorité, sont divisés d'après leurs fonctions économiques, en trois : a) des villages à fonction piscicole prédominante, associée à la fonction agricole ; b) des villages à fonction agricole prédominante, associée à la fonction piscicole ; c) des villages à fonction agricole.

Parmi les solutions qui pourraient conduire au développement continu de la zone, à une meilleure valorisation de ses conditions naturelles, on préconise : l'extension du chenal Magistral (Lipovenesc) jusqu'au Cap „Midia“ en vue de l'irrigation de la plaine ; l'emploi de la force éolienne dans les irrigations ; le développement de la pisciculture dirigée par l'élevage ; la modernisation de routes.